

Bioinformatika III

Trimačių struktūrų analizė ir spējimas

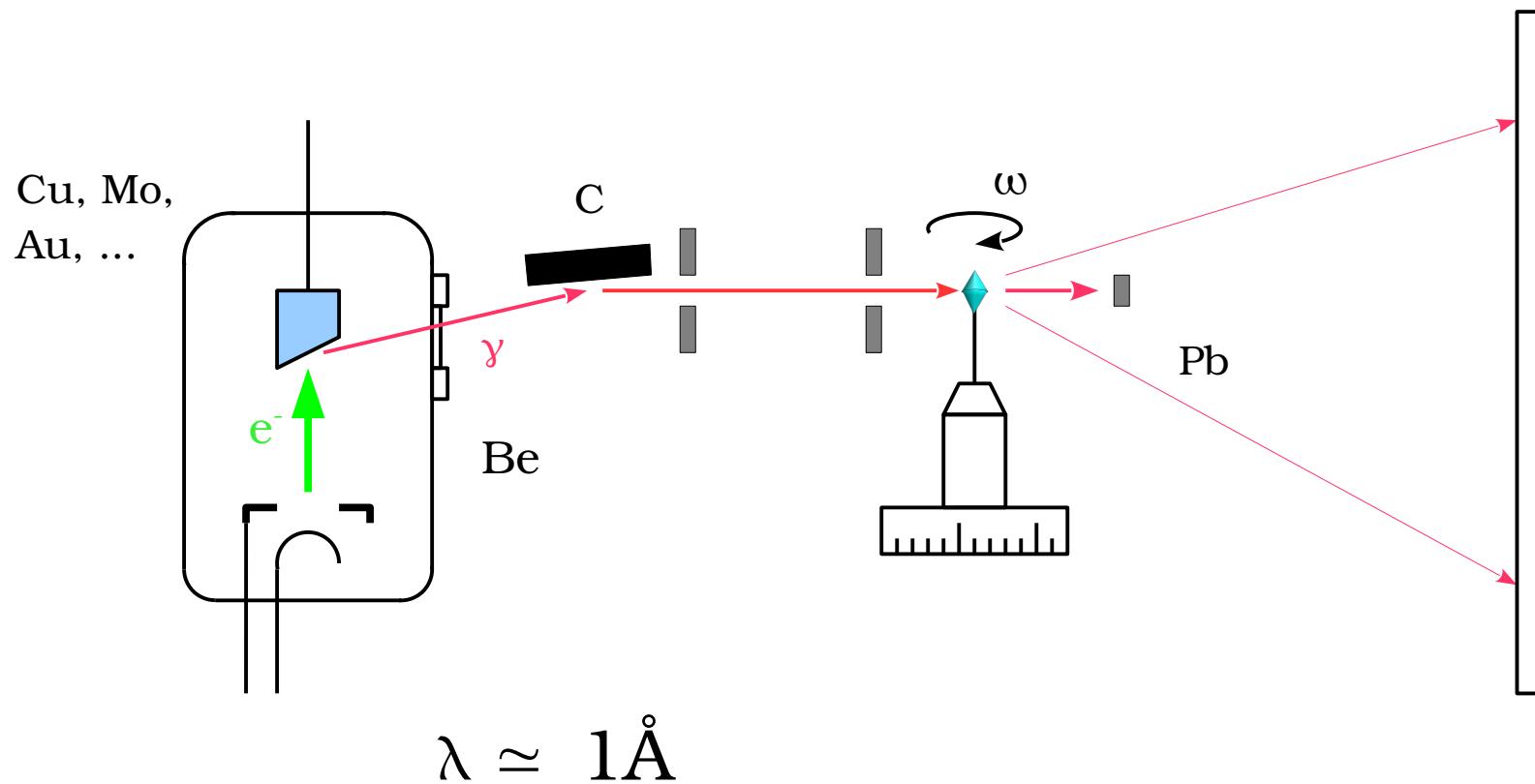
Paskaita 9
eksperimentiniai struktūrų
nustatymo metodai

Saulius Gražulis
2011 m.

Struktūrinės informacijos gavimo būdai

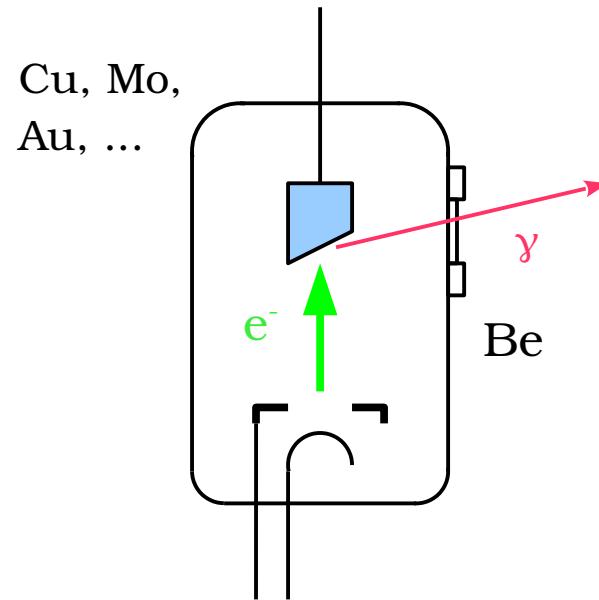
- BMR (NMR)
- **Rentgeno kristalografija (X-ray crystallography)**
- **CryoEM (Cryo Electron microscopy, multiple particle analysis, electron tomography)**
- EM (Electron microscopy, negative staining)
- Sklaidymas mažais kampais (SAXS/SANS – Small Angle X-ray/Neutron Scattering)
- EXAFS, XANES
- ...

Difraktometras ir eksperimento eiga

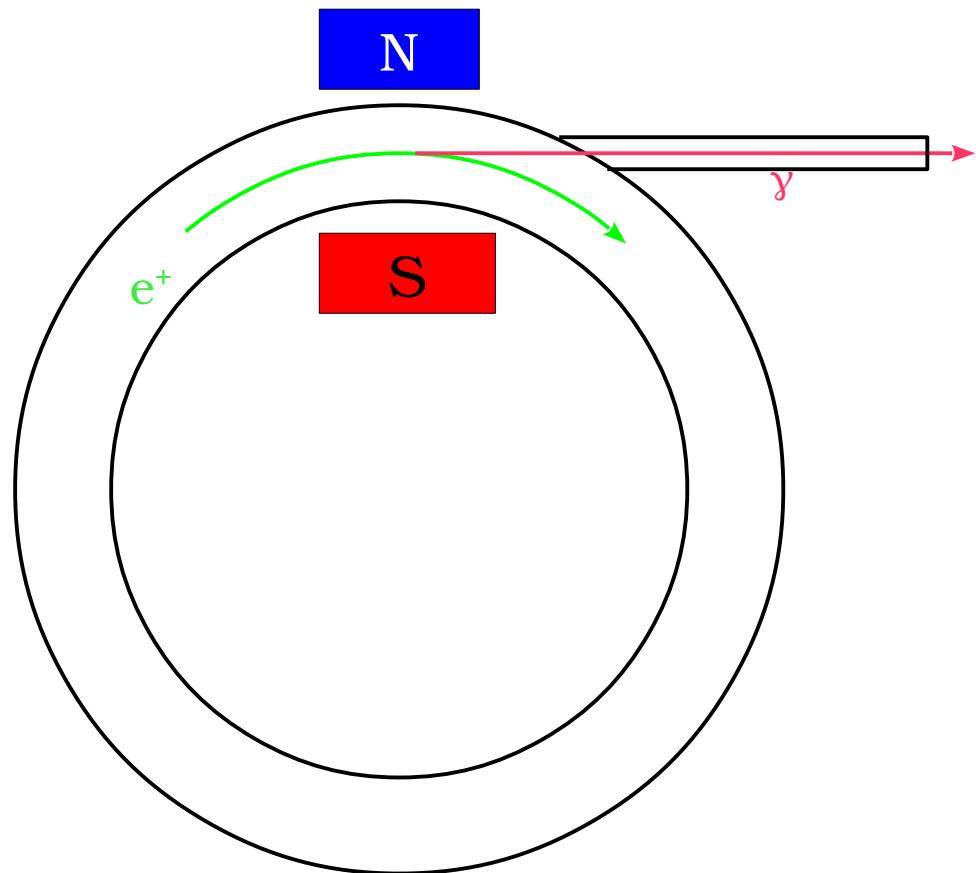

Rentgeno spindulių šaltiniai

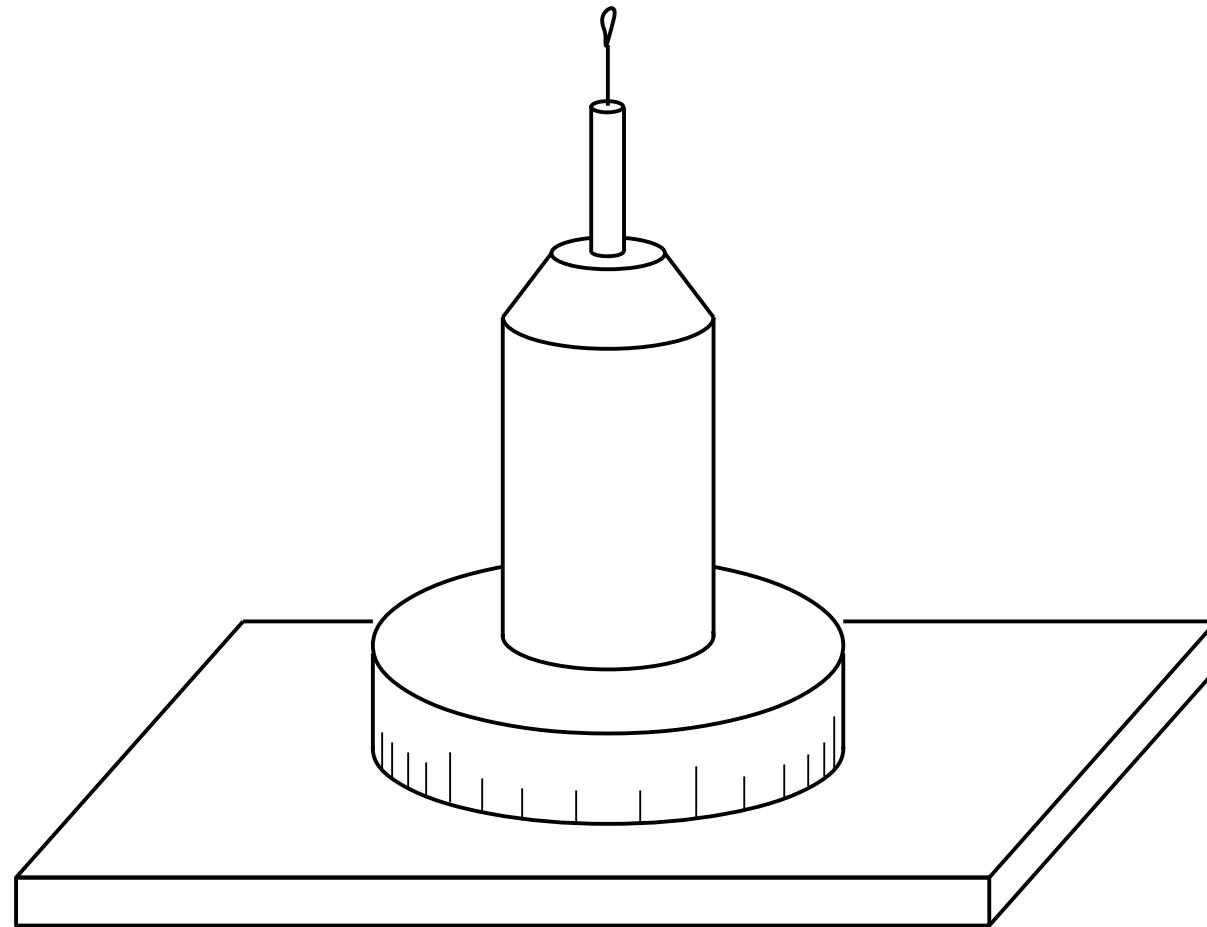
Rentgeno vamzdeliai

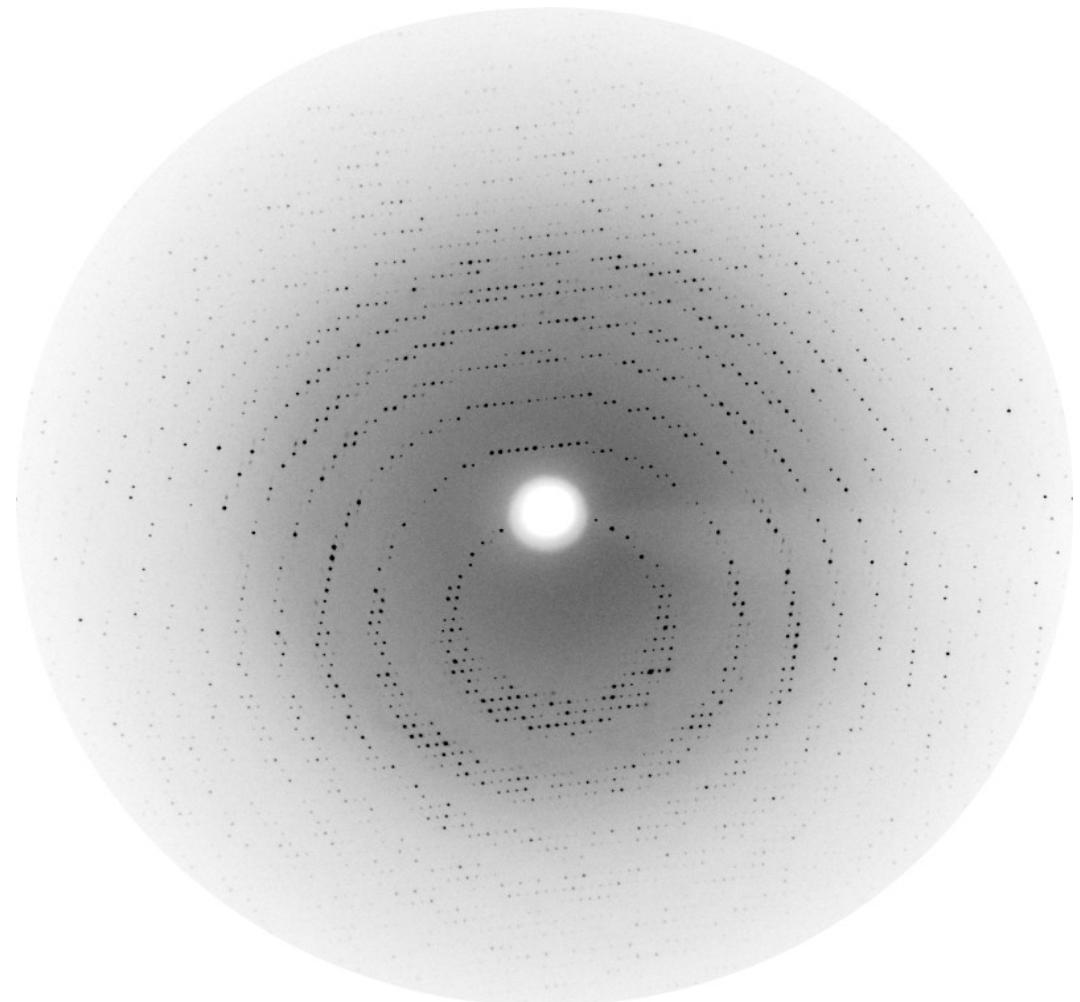
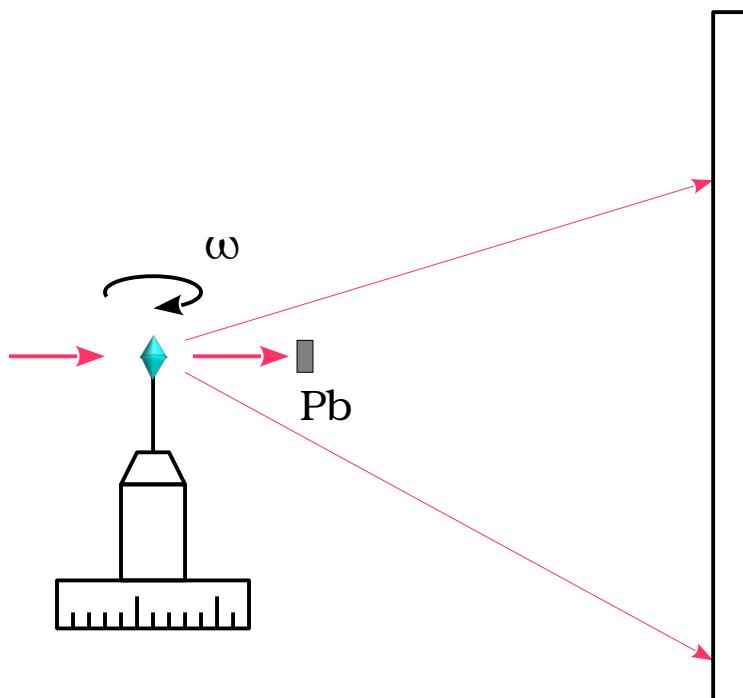
Sinchrotronai

Goniometras

Tipiškas difrakcijos vaizdas

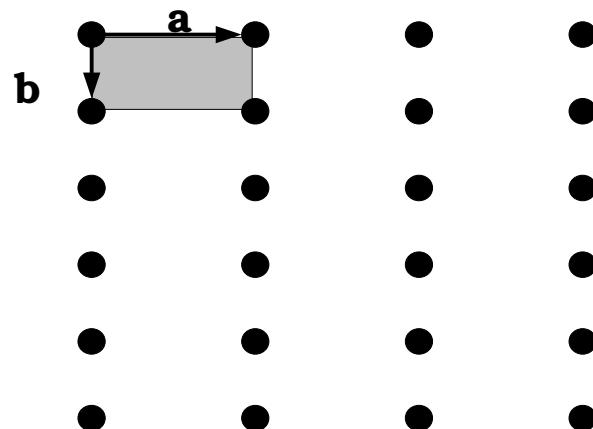

Kristalai – (betriukšmiai?) signalo stiprintuvai

Pagrindinės kristalo savybės:

0) periodiškumas

1) diskretiškumas

Atspindžių savybės

- Kiekvienas atspindys turi savo **amplitudę** (el. lauko amplitudė) ir **fazę** (el.-m. bangos vėlavimas, plg. su kitais atspindžiais) (amplitude, phase).
- Abu šie dydžiai priklauso nuo **struktūrinio faktoriaus** (structure factor).

Atspindžių savybės (2)

- Atspindžių geometrinis išsidėstymas priklauso nuo **kristalo gardelės parametru** ir nepriklauso nuo elementarios gardelės turinio.
- Atspindžių intensyvumai (ir fazės) priklauso nuo **gardelės turinio**.

Duomenų rinkinys

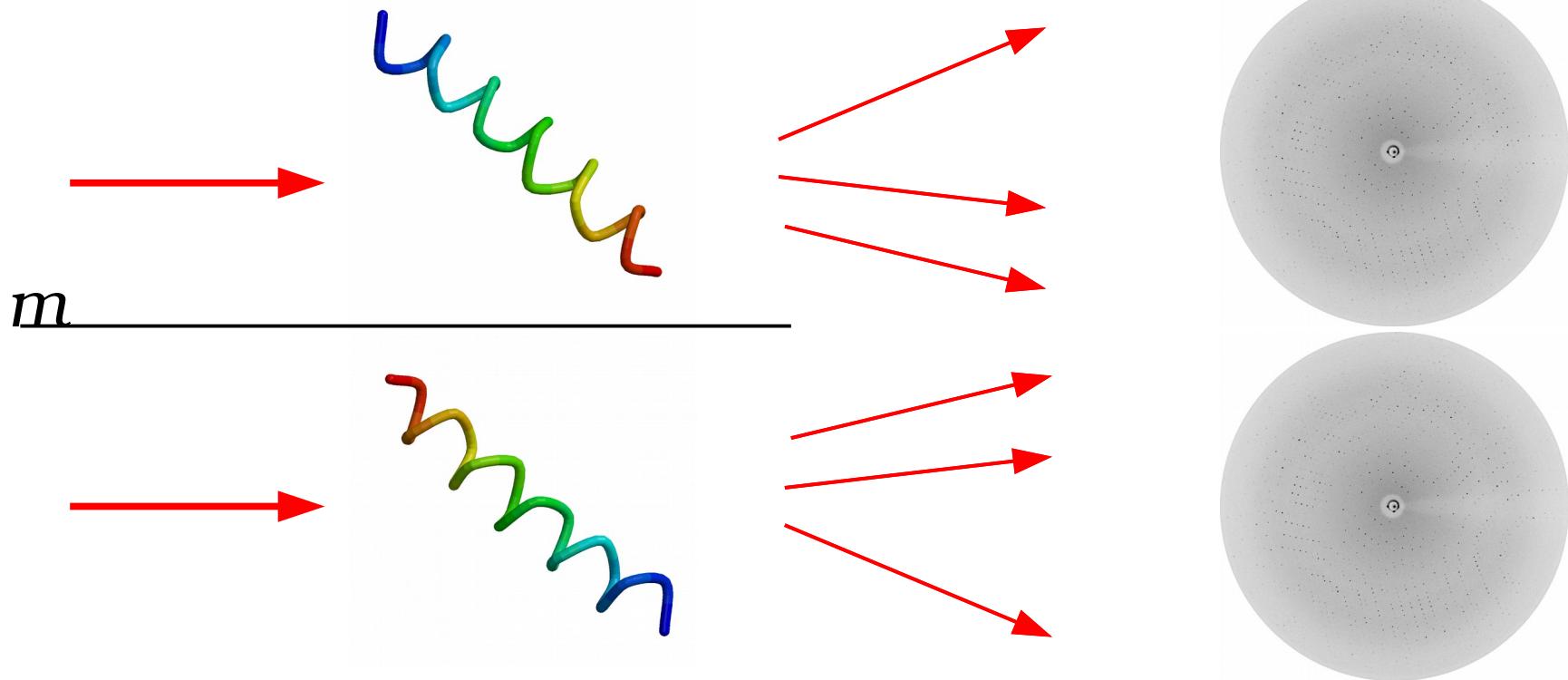
Kristalą sukant, vieni atspindžiai išnyksta, kiti atsiranda. Norint surinkti visą informaciją apie kristalo turinį, reikia apsukti jį taip, kad „pamatytume“ visus galimus atspindžius, maksimum – 360°.

Duomenų rinkinio savybės

- Skiriamoji geba
- Pilnumas
- Kartotinumas
- Triukšmo lygis (R_{merge} , I/σ_I)

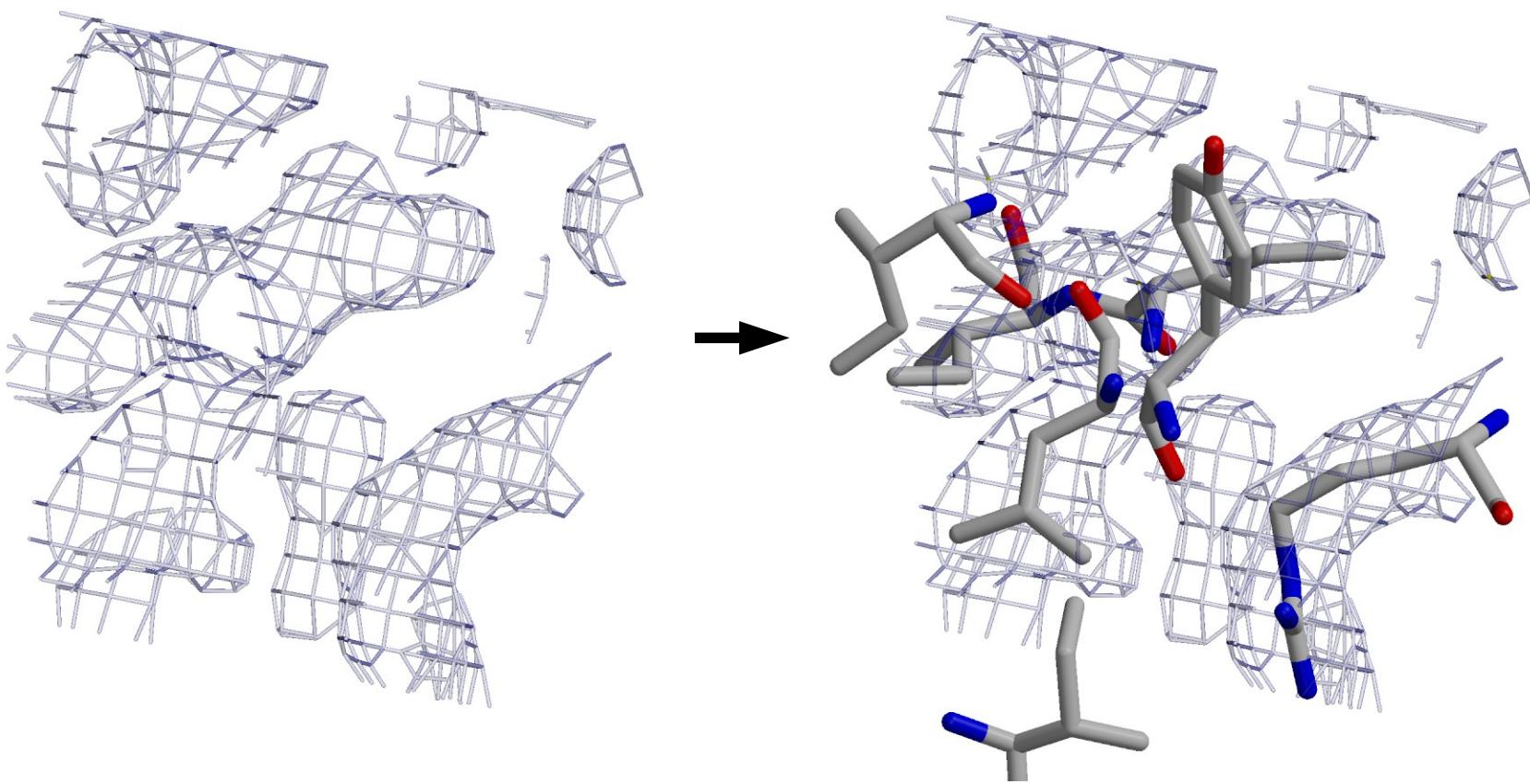
Difrakcijos uždavinio sprendinys – ne vienintelis!

Pavyzdys:

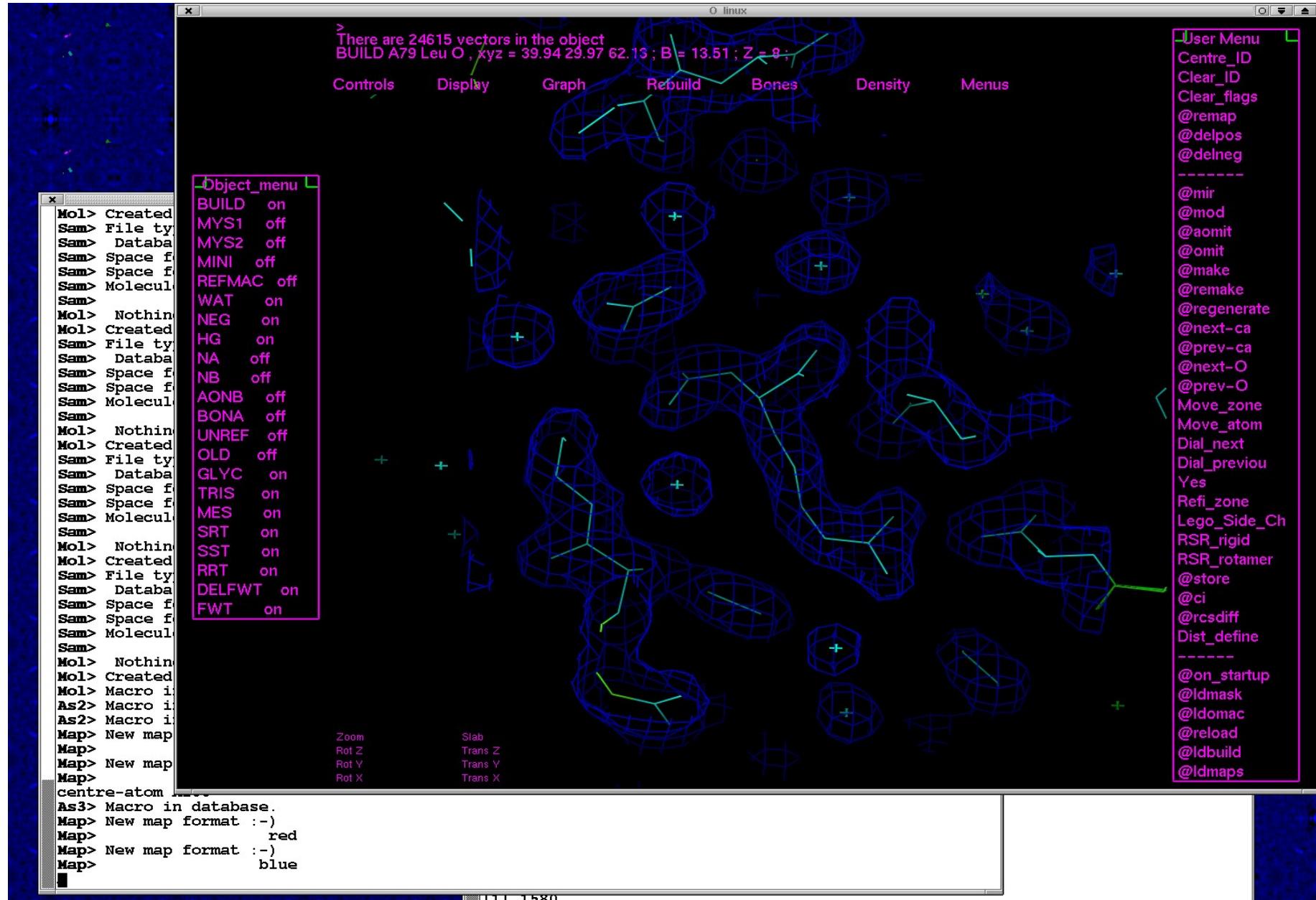

Atspindėta struktūra turi identišką difrakcijos vaizdą
(jei nėra anomalaus sklaidymo...)

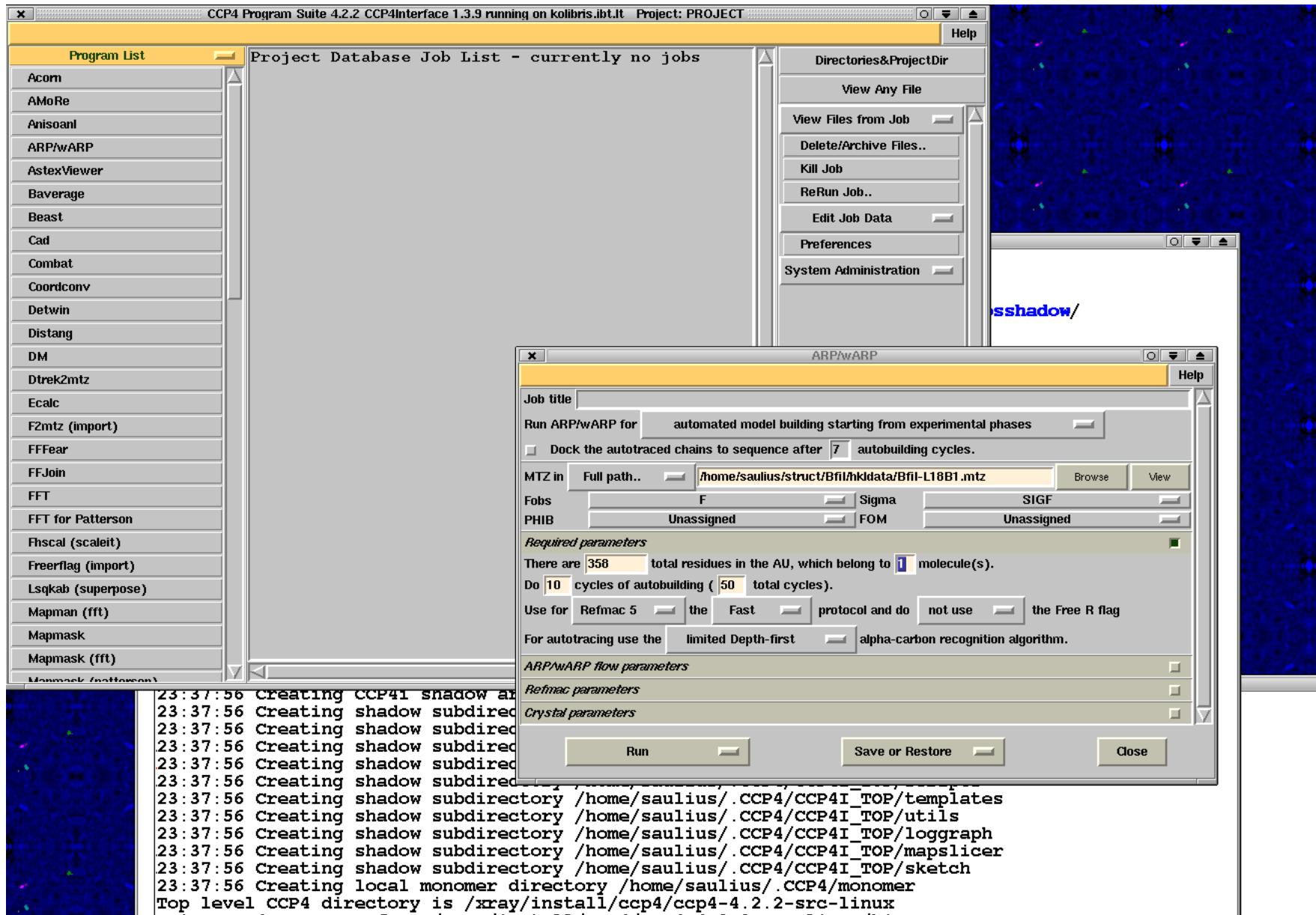
Elektronų tankis – o kas toliau?

Rankinis modelio konstravimas

Automatiniai modelio konstravimo įrankiai

Papildoma informacija modelio konstravimui

- Molekulių skaičius asimetriniamame vienete
- Baltymo dydis ir seka
- Individualių a.r. struktūros ;)
- Kristalinimo tirpalų sudėtis (jonai, mažos molekulės) ir sudedamujų dalių struktūros/savybės

Struktūru patikslinimas

- Mažiausiu kvadratų metodas
- Didžiausio tikėtinumo (maximum likelihood) metodai
- Bajeso statistika (Bayesian statistics)

Patikslinimo kriterijai

Kristalografinis R-faktorius:

$$R_{\text{cryst}} = \sum_{hkl} |F_{hkl}^{\text{obs}} - F_{hkl}^{\text{calc}}| / \sum_{hkl} |F_{hkl}^{\text{obs}}|$$

R-free:

hkl ↗ ~10% (test set)
↘ ~90% (working set)

$$R_{\text{free}} = \sum_{hkl \in \text{Test set}} \dots$$

$$R_{\text{cryst}} = \sum_{hkl \in \text{Working set}} \dots$$

Patikslinimo parametrai

- Atomų koordinatės
- Temperatūriniai (B) faktoriai
- Atomų pozicijų užimtumai
- Svarbu:
Parametru/matavimų skaičiaus
santykis

Struktūros kokybės rodikliai

- Skiriamoji geba ($\text{\AA}$)
- R faktorius (R-factor), R_{cryst}
- „Laisvasis“ R faktorius, R_{free}
- $R_{\text{free}} - R_{\text{cryst}}$, $R_{\text{cryst}}/R_{\text{free}}$
- R_{cryst} ir R_{free} išoriniame atspindžiu sluoksnyje
- Vidutinė jungčių ilgių ir kampų paklaida

Nebaltyminės molekulės baltymo struktūroje

- Tirpiklio (vandens) molekulės
- Jonai
- Ligandai, kofaktoriai
- Modifikuotos amino rūgštys ar DNR bazės

Chaoso liudininkai

- Nuliniai užimtumai
- Milžiniški B-faktoriai
- Liekanos be šoninių grandinių

Resursai tinkle

Protein Data Bank (PDB)

<http://www.rcsb.org/pdb/>

Macromolecular Structure Database

<http://www.ebi.ac.uk/msd/>

International Union of Crystallography

<http://www.iucr.org/>

Crystallography Open Database (COD)

<http://www.crystallography.net/>